

Undersøgelsesrapport

Aspekter ved eventuel dannelse af frimenigheder
- set i forhold til Luthersk Missionsforening

Undersøgelsesudvalg:

Jens C. Schmidt

Godtfred Riis

Samuel Roswall

Leif Rasmussen

Carsten Skovgaard-Holm

(Udvalgets arbejde er afsluttet medio september 1997)

INDHOLD:

0. Udvalgets opgave

1. Indledning

2. Begrundelser for ønsket om frimenighed

3. Modeller for frimenigheder organiseret i LM

4. Kirkejuridiske aspekter ved en frimenighed

5. Forskellen på frimenighed og frikirke

6. Overvejelser omkring identitet

7. Konklusion

0. Udvalgets opgave

LM's landsstyrelse vedtog ved sit møde i januar 1997 at bede et udvalg om at »overveje en række aspekter ved mulige frimenighedsdannelse, specielt set i relation til en missionsforening som LM«. Udvalget holdt sit første møde 6. maj 1997, efter at udvalget var sammensat og et kommissorium udarbejdet. Opgaven har bestået i at

- klarlægge og beskrive kirkejuridiske omstændigheder omkring oprettelse af og eksistensen som en evangelisk-luthersk frimenighed, specielt set i forhold til folkekirken og folkekirkemedlemskab
- afklare, hvorvidt forsamlinger med frimenighedskaraktter kan være tilsluttet LM på afdelings- og/eller landsplan, sideordnet med mere ordinære LM-kredse eller -mødepladser,
- skitsere mulige modeller for sådanne eventuelle LM-tilsluttede frimenigheder og deres vedtægtsmæssige relationer til LM-organisationen,
- vurdere, hvad en "LM-frimenighed" i givet fald vil lægge beslag på af økonomiske og personmæssige ressourcer (tid og kræfter), sammenlignet med en ordinær LM-kreds,
- give et bud på muligheden for fælles brug af forkyndere (kaldelsesprocedure, dispositionsret m.v.) og udveksling af medarbejdere i øvrigt.
- klarlægge muligheden for, at der over gavebreve til LM kan ydes midler til en »LM-frimenighed«,
- vurdere en frimenigheds missionsmuligheder i nærmiljøet,
- vurdere holdningen blandt LM-venner, bredt betragtet, til i LM-helheden at give rum for forsamlings af frimenighedskaraktter,
- vurdere på hvilken måde LM som sådan må formodes at blive påvirket (positivt/negativt) af, at nogle LM'ere (som reaktion på den rådende situation i folkekirken eller af sociologiske grunde) vælger en frimenigheds-løsning,
- rådgive med hensyn til, om der fra LM's landsledelses side positivt skal tilskyndes til eller rådgives om en eventuel oprettelse af lokale frimenigheder, og
- give en indstilling til LS forud for LS-mødet i juni 1997.

Efter kommissoriet har udvalget ikke haft til opgave generelt at analysere den folkekirkelige situation. Det har ej heller været opgaven at beskrive de muligheder, som personer med tilknytning til et missionshusmiljø har - eller ikke har - for fortsat at leve som kristen i en folkekirkelig sognemenighed og udøve en tjeneste i folkekirkeligt regi.

Udgangspunktet har været en konstatering af, at nogle med ståsted i LM har tilkendegivet, at de ikke finder det holdbart eller tilrådeligt at opretholde medlemskab af folkekirken og gøre en indsats for evangeliets fremme indenfor folkekirkens rammer. Derfor overvejer de konkret andre muligheder for strukturering af et menighedsliv som f.eks. oprettelse af frimenighed.

1. Indledning

1.1. Situationsbeskrivelse

På grund af den folkekirkelige situation tales der mere og mere om frimenigheder blandt kristne på den såkaldt kirkelige højrefløj i Danmark - især blandt missionsfolk. Det gælder i Indre Mission på græsrodsplan, men ikke mindst blandt mennesker med tilknytning til LM. Enkelte steder er LM'ere forholdsvis langt fremme med planer om at danne frimenighed. Alligevel hersker der bredt set usikkerhed om, hvad en frimenighed egentlig er for en størrelse. Begrebet er nyt for de fleste i LM. Hidtil har det først og fremmest været de grundtvigske kredse, der har dannet frimenigheder.

Usikkerheden blandt LM'ere handler ikke mindst om, hvad en frimenighed er set i forhold til på den ene side en frikirke og på den anden side en LM-kreds. Samtidig håber og mener mange af de LM'ere, der er anfægtet af den folkekirkelige situation, at netop frimenigheden vil være løsningen på deres samvittighedskonflikt eller andre problemer i forhold til folkekirken.

Imidlertid må vi nok konstatere, at selv om nogle LM'ere er parat til at forlade folkekirken i morgen, vil det for mange LM'ere (de fleste?) alligevel være næsten uoverskueligt at melde sig ud af folkekirken. Mange er bundet til folkekirken. Årsagen kan være, at man fortsat finder det rigtigt - evt. med en samtidig tilknytning til et missionshusmiljø - at tjene evangeliet ud fra de muligheder folkekirken giver. For andre handler det samtidig om historiske, kulturelle, menneskelige og åndelige bånd, som er meget vanskelige at kappe, når det kommer til stykket. Fællesskabet med andre ligesindede folkekirkelige organisationer har også stor betydning, for hvad vil de sige i de andre bevægelser, hvis LM går sine egne veje? Og hvilke løsninger vælger de andre?

I det hele taget er mange i deres holdning præget af den situation, de oplever helt lokalt. Det gælder ikke mindst i de mindre byer og i landdistrikterne. Fungerer det godt lokalt, så hør man måske ikke de store problemer med folkekirken. Desuden er der heller ikke tvivl om, at man netop lokalt er bundet til stærke kirkelige og samfundsmæssige traditioner, som man ikke uden videre bryder med. Det udelukker imidlertid ikke, at man, der hvor man ikke selv vil danne frimenighed, er åben over for, at der andre steder dannes frimenigheder med LM-tilknytning.

Dog er der flere og flere LM'ere, der har den holdning, at det nok på et tidspunkt må komme til et brud med folkekirken. Men for de fleste står det ikke klart, hvornår det kommer, eller hvordan det skal ske.

Alt i alt tegner der sig nok for størsteparten af LM'ere et noget uoverskueligt og komplekst billede af den folkekirkelige situation. Man føler på den ene side, at tingene trækker sig sammen, men på den anden side ser man ikke klart, hvor vejen frem går. Men under alle omstændigheder presser tingene sig på, og vi bliver nødt til at forholde os til LM'eres overvejelser om frimenighedsdannelse, og deres ønske om at det i givet fald kan ske i tæt tilknytning til LM.

2. Begrundelser for ønsket om frimenighed

2. 1. Negative begrundelser

Det vil være umuligt at beskrive alle de forskellige og eventuelle begrundelser for ønsket om frimenighedsdannelse, som kan forefindes hos LM'ere. Men der kan konstateres nogle hovedbegrundelser - både af negativ og positivt art. Vi vil først anføre de vigtigste negative begrundelser, dernæst de vigtigste positive, og til sidst vil vi forsøge en overordnet vurdering af bevæggrundene. Først de negative begrundelser:

2.1.1. Det tiltagende frafald fra bibelsk kristendom i folkekirken.

Det er nok ikke helt forkert at antage, at for mange er en af hovedgrundene - hvis ikke hovedgrunden - til ønsket om frimenigheder det tiltagende frafald fra bibelsk kristendom i folkekirken. Det gælder med hensyn til lære, liv og ordninger. Havde denne udvikling i folkekirken ikke fundet sted i stigende grad var der givetvis ikke nær så mange LM'ere - nok i virkeligheden ret få - der for alvor havde tænkt i frimenighedsbaner. Kigger man tilbage, er det vel først og fremmest dette, der afgørende har forandret folkekirken de senere årtier, og som dermed har skabt en ny situation. Der er vel ikke andre forhold i folkekirken, der har ændret sig så afgørende, at det skulle begrunde frimenighedsdannelse netop nu set i forhold til tidligere i LM's historie.

Med hensyn til frafaldet fra bibelsk kristendom i folkekirken handler det hovedsageligt om følgende forhold:

- Vranglære og ubibelsk forkyndelse.
- Den bevidste accept af ubibelsk lære og praksis og den bevidste fornægtelse af centrale kristne grundsandheder.
- Kvindelige præster, provster og biskopper.
- Præster og provster, der praktiserer homoseksualitet (registreret eller ej) og flere biskoppers accept af dette.
- Den skjulte men allerede *i praksis* accepterede velsignelse af homofile par og registrerede partnerskaber (og måske også snart et egentligt officielt ritual for dette).
- Præsters ubibelske livsførelse i almindelighed.

Disse forhold gør, at nogle oplever sig samvittighedsomt i klemme. De mener, at de på en eller anden måde slet og ret ved deres medlemskab er medansvarlige for de ubibelske forhold i folkekirken, og det har de vanskeligt ved at leve med. Eller de oplever en stor smerte og sorg ved den folkekirkelige situation. I den sammenhæng er det nok heller ikke uden betydning, at nogle LM'ere måske de senere år er blevet mere optaget af folkekirken som *kirke*, end LM'ere vel generelt og traditionelt tidligere har været. Den hermed forbundne større optagethed af folkekirken giver så »bagslag«, fordi man dermed mere oplever problemerne i folkekirken som ens egne - og da bliver folkekirken problematisk, og man ønsker at forlade den. Netop fordi man er optaget af den!

Ud over oplevelsen af *samvittighedsomt* kvaler eller uudholdelig *smerte og sorg* ved tilstanden i folkekirken, kan situationen også opleves som et mere *praktisk problem* på det personlige og familiemæssige plan med hensyn til den konkrete folkekirkelige tilknytning. Der er måske ikke i nærheden nogen præst, man vil gå til - ved almindelig kirkegang og

i forbindelse med kirkelige handlinger.

2.1.2. Den tiltagende fokusering på embedet, ordningerne og liturgien i folkekirken.

Der kan også være andre folkekirkelige forhold - som ikke direkte er ubibelske, men som alligevel er med til at lamme menighedslivets udfoldelse, og som dermed opleves negative - der spiller en rolle i ønsket om frimenigheder. Det kan for eksempel være den i folkekirken - ikke mindst i folkekirkens ledelse - stærkere og tiltagende tendens til at fokusere på embedet, ordningerne og liturgien. Med andre ord den folkekirkelige optagethed af de ydre rammer og ordningerne på bekostning af det indre - læren og den deraf afledede forkyndelse. En optagethed, der medfører, at man fra folkekirkeligt hold krampagtigt holder fast ved »skallen« med nedprioritering og opløsning af indholdet til følge. Denne fiksering af det ydre betyder, at det som præst og menighed kan være vanskeligt at rokke særlig meget ved de forskellige ordninger - for eksempel i forbindelse med gudstjenesterne, hvis man ønsker dem anderledes. Det kan af nogle opleves som en spændetrøje, man helst vil af med.

2.1.3. Frygt for åndeligt skred og frafald - personligt som organisatorisk.

Nogle ønsker at blive løst fra folkekirken af frygt for, at de selv personligt kan blive revet med af det åndelige forfald i folkekirken, eller af frygt for, at LM som bevægelse bliver præget af det åndelige skred i folkekirken. Nogle mener måske endda at kunne konstatere, at vi som enkeltkristne og som kristen bevægelse i kraft af vores følgeskab med folkekirken allerede er godt på vej ned ad den åndelige glidebane. Man tror ikke længere på, at det bibeltro kristenfolk kan flytte grænserne i bibelsk retning i folkekirken og dermed være med til at reformere folkekirken. Snarere oplever man - eller frygter at det vil ske - at grænserne blandt det bibeltro kristenfolk mere og mere flyttes i ubibelsk retning. Vi bliver »runder«, som tiden går.

2.2. Positive begrundelser

Af positive begrundelser for ønsket om frimenighedsdannelse kan i hvert fald følgende konstateres blandt LM'ere:

2.2.1. Et helt og samlet menighedsliv.

De seneste 15-20 år er der hos nogle vokset en stærkt ønske frem om et mere helt og samlet menighedsliv end det, som den eksisterende ellipsestruktur efter deres opfattelse byder på. Man oplever, at ellipsestrukturen på en måde har spillet fallit - ikke mindst i storbyen. Personligt og familiemæssigt orker man ikke ellipsestrukturens opsplitning af menighedslivet. Det kan blandt andet skyldes, at man til dagligt lever i en mere og mere opsplittet og fortravlet hverdag. Den opsplittede og pressede samfunds- og familiemæssige situation, som mange tilsyneladende oplever, kræver mere helhed over menighedslivet og søndagens gudstjeneste- og mødeliv. Man ønsker et brændpunkt i menighedslivet - et sted, hvor man hører til. Man synes måske, at der nu er talt kritisk om ellipsestrukturen så længe, at enten må man lade være med at kritisere den og blot acceptere den, eller også må man gøre noget ved det - netop ved at danne en cirkulær menighedsform med kun et brændpunkt.

Dette ønske om en mere hel og samlet menighed kan som nævnt udspringe af, at man mener, at ellipsestrukturen har spillet fallit - altså egentlig en negativ begrundelse. Men ønsket kan

måske også have sin baggrund i, at man mere *positivt* er blevet mere bevidst om betydningen af et mere helt og samlet menighedsliv, og man er i højere grad blevet opmærksom på sakramenternes betydning. Altså behøver det ikke - i hvert fald ikke alene - være et *nej* til ellipsestrukturen, men i lige så høj grad et *ja* til et styrket menighedsliv.

2.2.2. Hensynet til kommende generationer.

Det er blevet fremført som begrundelse, at man gerne vil danne frimenigheder for derved at kunne skabe større helhed i menighedslivet - ikke så meget for en selv - men snarere af hensyn til de kommende generationer. For at de ikke skal blive indfanget af åndelig forførelse i folkekirken eller på anden måde i en tilværelse som samfundsmæssigt og kristeligt set sandsynligvis vil blive endnu mere præget af individualisme og en »overorganisatorisk« eller »tvær-organisatorisk« holdning (som allerede kan spores blandt nutidens unge) hvor man ikke i så udstrakt grad knytter sig til en bevægelse men mere surfer rundt i forskellige sammenhænge - styret af individualisme og smagskultur. For de kommende generationer vil en frimenighed som nyskabelse måske netop kunne være en god ny samlende enhed, som er positivt befordrende for et sandt og sundt kristen- og menighedsliv. Er dette mere samlede og samlende LM-frimenighedsliv ikke etableret, inden de unge og kommende generationer måske selv skal gøre det, så vil de måske være tabt for LM - og meget værre - måske også for Kristus!

2.2.3. Styrkelse af missionsindsatsen - især lokalt.

Med dannelse af frimenigheder ønsker nogle at styrke missionsindsatsen - vel først og fremmest lokalt, men også mission i bred forstand både indad og udad i menigheden - herunder ydre mission. Nogle fremfører det som den vigtigste årsag til ønsket om frimenigheder. Man håber eller mener, at et samlet og styrket menighedsliv i en frimenighed vil medføre en åndelig vækst, der vil afsætte frugter i form af øget missionsindsats.

2.2.4. Et led i den fortsatte (folke-)kirkekamp.

Der er nogle, der vil se frimenighedsdannelser som et led i den fortsatte kamp for at reformere folkekirken og skabe mere tålelige forhold for de bibeltro folkekirkepræster. Det sker ud fra den opfattelse, at hvis der endelig er nogle på højrefløjen, der i praksis tager konsekvensen af det, de siger - og træder ud af folkekirken og danner alternative menigheder - så vil det måske være med til at ændre nogle forhold i folkekirken i positiv retning - både i almindelighed og for de bibeltro præster.

2.2.5. En logisk konsekvens af nadverbeslutningen.

Nogle ser nok frimenighedsdannelser som en logisk konsekvens af åbningen over for nadver i LM. Eller nogle oplever måske bevidst eller ubevidst, at nadverbeslutningen har gjort det lettere at tænke i frimenigheder, for i bevidstheden er man allerede gået et stykke af vejen.

Dog er billedet af en sådan sammenhæng absolut ikke entydigt, for der er andre, som er gået *imod nadver i LM*, der er *åbne over for frimenigheds-tanken*. Hvorom alting er, så er der *generelt og principielt ikke* en sammenhæng mellem nadver-spørgsmålet og frimenigheds-spørgsmålet - hverken når det gælder holdning, argumentation eller organisatorisk konsekvens.

2.3. Vurdering af begrundelserne

2.3.1. De negative begrundelser ikke nok.

Vi kommer nok ikke uden om, at begrundelserne for ønsket om at danne frimenigheder hos de fleste LM'ere, der tænker i de baner, først og fremmest ligger inden for den negative gruppe af motiver. Det er de problematiske forhold i folkekirken, der for de fleste gør situationen anderledes nu end for år tilbage. (Rent historisk set har det vel også altid mest været de negative grunde, der har affødt frimenigheder og andre nye menighedsdannelse som valgmenigheder, frikirker osv., jf. også udviklingen i Norge, Sverige og Tyskland).

Hvis denne konstatering er rigtig, bliver vi nødt til at vurdere, om denne negative baggrund er et godt udgangspunkt for frimenigheder, og om denne negative begrundelse kan bære i det lange løb. I begyndelsen kan en frimenighed vel godt leve af og opretholde engagementet i *protesten* og *opgøret*, men i det øjeblik frimenigheden er dannet, er grunden til protesten og opgøret så at sige også ophørt med at eksistere, fordi man så ikke længere er i folkekirken. (Selv om det åndelige opgør altid vil eksistere i en menighed.) Derfor må man antage, at den drivfjeder, der ligger i det negative og i protesten, snart forsvinder - andet vil i hvert fald være unaturligt. Er denne negative drivfjeder først forsvundet, må der være andet, der driver værket, hvis frimenigheden skal opretholdes og være en livskraftig størrelse. Derfor er det stærkt tvivlsomt, om en frimenighed, der etableres *alene* på en negativ baggrund, kan holde i det lange løb, da det erfaringsmæssigt meget let fører til en god negativisme. Skal en frimenighed være levedygtig på længere sigt, må der også være *et udtalt positivt* formål med oprettelsen af menigheden.

2.3.2. Øget missionsindsats.

Her er det så, at ønsket om en styrkelse af missionsindsatsen kommer ind som en slags modvægt til de negative begrundelser. Nogle har da også givet udtryk for, at »vi vil frimenighed, fordi vi vil mission.«

Det må imidlertid være relevant at spørge: Er det noget nyt, at vi vil mission, siden det skulle være specielt aktuelt at danne frimenigheder netop nu på den baggrund? Mission har vi altid villet drive i LM, hvorfor har det så ikke tidligere været aktuelt at oprette frimenigheder, hvis det er aktuelt nu?

Demæst må man også spørge om, hvad det er i en frimenighed, som *i sig selv* vil give åndelig vækst og styrke og dermed fremme missionsindsatsen? Hvad er det, som ved en frimenighedsdannelse er så meget anderledes, så det skulle styrke missionsindsatsen væsentligt set i forhold til en ordinær LM-kreds? Der er nok bredt set enighed om, at det står for småt til med missionsindsatsen ud fra de ordinære LM-kredse, men alligevel: Skulle det være lettere i en frimenighed? Man kan måske snarere forestille sig, at man i den første tid i en frimenighed er så optaget af sine egne strukturer og sin egen etablering af menigheden, at det *går ud over* missionsindsatsen. *Sådan at det rent faktisk kræver en ekstra indsats for at fastholde missionsindsatsen*, for ikke at tale om en styrkelse - lige så vel som det ville kræve en ekstra indsats, hvis man i en ordinær LM-kreds ville fremme missionsindsatsen. Og brugte man de samme ekstra kræfter i en ordinær LM-kreds, som man måske bliver nødt til i en frimenighed for at fastholde eller styrke indsatsen, så kunne det vel godt ske, at missionsindsatsen kunne styrkes mindst lige så meget i den ordinære LM-kreds, som det forventes at ville ske i frimenigheden.

2.3.3. Isolationsproblemet.

Nogle vil måske mene, at missionsindsatsen i en frimenighed vil blive større, fordi man vil komme ud af den isolation, der præger missionshusarbejdet. Men her må vi blot bemærke, at det bestemt ikke er en selvfølge, at en frimenighed vil blive mindre isoleret i forhold til omgivelserne. Faren for, at det kan gå lige modsat, synes derimod overhængende - med mindre man gør noget ekstra for, at det ikke skal ske. Det kan i hvert fald være vanskeligt at få øje på noget ved en frimenighed, der *i sig selv* og *per definition* gør, at missionsindsatsen vil styrkes væsentligt. Dog kan man ikke udelukke, at en større samling om menighedslivet vil styrke det åndelige liv, som så videre kan befordre en forstærket missionsindsats. Og måske vil nye strukturer i form af frimenigheder tvinge nogle til at gennemtænke nogle problemer og tage stilling til nogle forhold, som de ikke ellers ville have gjort, sådan at det på den måde er med til at skabe en generelt større åndelig bevidsthed og dermed også en større bevidsthed om mission.

Men ikke mindst i opstartsfasen vil det givetvis kræve en del ekstra indsats, hvis missionssigtet skal fastholdes og styrkes, og man skal undgå isolationstendenserne. Historien viser, at evangelisk-lutherske frimenigheder - og frikirker - har det med at lukke sig sammen om sig selv i en dræbende isolation. Det kan man selvfølgelig vælge at se bort fra, men det er nu engang ikke særlig let - og heller ikke særlig klogt - at forsøge at hæve sig op over historien og historiens erfaring.

2.3.4. Klar baggrund og udmelding.

Er det rigtigt, at begrundelserne dybest set for de fleste ligger i den negative gruppe, vil det være mest ærligt og det mest holdbare, hvis man gør sig det klart - og siger det: *Baggrunden for ønsket om frimenigheder er det stærke og tiltagende frafald fra bibelsk kristendom i folkekirken'* Og samtidig siger: *Men vi ved også, at det næppe er et bæredygtigt grundlag for en frimenighed i det lange løb, så derfor ønsker vi også et stærkt og tydeligt missionssigte med i motivet for oprettelse af frimenigheder. Vi ved, at det vil kræve en ekstra indsats at fastholde og virkeliggøre dette sigte i en frimenighed - ikke mindst i etableringsfasen og de første år - men vi vil bevidst arbejde for at fastholde det.*

Er det rigtigt, at de negative begrundelser er mest fremtrædende, og holder vi os klart, at missionssigtet er et bevidst - men positivt - »vedhæng« til begrundelsen for ønsket om frimenighedsdannelse, vil det også være lettere og mere naturligt, at man klart opfordrer til, at man i en frimenighed fra begyndelsen af meget bevidst må have dette sigte med.

2.3.5. Lettere at forstå

En anden side af denne problematik er, at det nok er langt lettere blandt det brede LM-folk at skabe forståelse for dannelsen af frimenigheder, hvis man melder ud, at det mest sker på grund af situationen i folkekirken. Det kan folk forstå! Mange vil nok have vanskeligt ved at forstå, at det skulle ske ud fra, at man vil til at drive mere mission. For det er jo ikke noget nyt!

3. Modeller for frimenigheder organiseret i LM

Eventuel dannelse af frimenigheder i LM kan ske efter forskellige modeller alt efter de lokale behov og ønsker. Man kan forestille sig *lokale »kreds frimenigheder«*, hvor en hel kreds, en del af en kreds eller en ny kreds, bliver frimenighed. Og man kan tænke sig *regionale »afdelings frimenigheder«* for LM'ere fra flere kredse.

Fælles for modellerne gælder, at de mennesker, der er med i en frimenighed, har fået løst deres teologiske og samvittighedsmæssige problemer med folkekirken. (Under forudsætning af, at de melder sig ud af folkekirken, hvilket må være naturligt i den situation, selv om det ikke er nogen betingelse). På den måde bliver den negative hovedbegrundelse for dannelse af frimenigheder, nemlig situationen i folkekirken, imødekommet. De andre omtalte negative begrundelser bliver sådan set også imødekommet af de modeller, som bliver ridset op i denne rapport.

Hovedlinierne i de forskellige modeller kan skitses og vurderes på følgende *måde*

3. 1. Lokale »kredsfrimenigheder«

3.1.1. Omdannelse af LM-kreds til frimenighed.

Efter denne model beslutter en allerede eksisterende ordinær LM-kreds, at kredsen i fremtiden også skal være en frimenighed.

Vurdering:

Denne model vil ud over de negative begrundelser også imødekomme ønsket om et helt og samlet menighedsliv. Ellipsestrukturen er borte. Desuden vil den også kunne danne en god basis for at drive mission.

Spørgsmålet er imidlertid, om det er særlig realistisk at forestille sig, at der findes LM-kredse, hvor man som samlet kreds *i praksis* kan blive enige om også at blive frimenighed. Beslutter en kreds under en eller anden form for vedtagelse, at kredsen skal være frimenighed, vil der i de fleste kredse givetvis være mennesker, der ikke vil være med. Enten vil de måske fortsætte med en ordinær men mindre LM-kreds, eller de vil måske slutte sig til en LM-kreds i nabobyen, eller til byens IM-samfund. Eller de vil måske reagere så kraftigt, at de ikke finder nogen fortsat plads i en kristen sammenhæng.

Det er vanskeligt at forestille sig denne omdannelse uden en eller anden form for deling (splittelse?) - sådan som landet ligger i de fleste kredse i dag. Med mindre en meget gennemtænkt forberedelsesproces bliver sat i værk. En sådan proces må i givet fald under alle omstændigheder skulle finde sted, og det kan måske redde noget (nogle). Imidlertid vil det måske i nogle kredse også føre til en eller anden form for splittelse, hvis man *ikke* danner frimenighed. Da vil nogle måske bare alligevel danne frimenighed - og hvor er vi så henne?

3.1.2. Oprettelse af en frimenighed som en del af en LM-kreds.

Efter denne model danner *en gruppe af personer* i en eksisterende LM-kreds en frimenighed, således at der bliver en frimenighed *i* LM-kredsen eller som *en del* af LM-kredsen.

Vurdering:

For den gruppe, der er med i frimenigheden, vil det imødekomme ønsket om et helt og samlet menighedsliv, på samme måde som hvis en hel kreds bliver frimenighed. Ellipsestrukturen er borte for dem. Dog kan man sige, at der er en »lille ellipse« tilbage i forholdet mellem frimenigheden og hele LM-kredsen. Om denne del-frimenighed vil kunne danne nogen speciel missions-basis ud over den, der allerede er i kredsen, er nok tvivlsomt.

Selv om denne model - i modsætning til hvis en hel kreds bliver frimenighed - giver frihed til *ikke* at være med i frimenigheden, mens man stadig kan være med i LM-kredsen, er det alligevel spørgsmålet, om splittelsen ikke er en risiko. Det gælder på det holdningsmæssige plan, men ikke mindst på det mere *praktiske plan*. Skal der være en speciel ledelse for frimenigheden? Og hvordan står en eventuel ny frimenigheds-ledelse i forhold til kredsstyrelsen? Er frimenigheden *en del* af IM-kredsen, bliver den vel let »en stat i staten«? Skal frimenigheden bruge missionshuset? Skal frimenigheden have gudstjeneste søndag formiddag, hvis der er møde om eftermiddagen eller om aftenen? Eller skal den kun »have lov til« at holde frimenigheds-samlinger en hverdagsaften? Osv.? Spørgsmålet er også: Hvad skal man foretage sig ved frimenighedssamlingerne, som man ikke foretager sig ved LM-møderne i samme kreds? Er det kun et spørgsmål om de kirkelige handlinger?

Der vil i hvert fald være flere kim til splittelse ikke bare på kryds men også på tværs. Derfor er det spørgsmålet, om denne model *i praksis* er særlig realistisk eller ønskelig.

3.1.3. Etablering af ny LM -kreds som frimenighed.

Efter denne model etablerer man en *ny* LM-kreds, som *samtidig* er frimenighed.

Vurdering:

Denne model vil - som de to ovenfor nævnte »kreds-modeller« - ud over de negative begrundelser også imødekomme ønsket om et helt og samlet menighedsliv. Ellipsestrukturen er borte. Desuden vil den også kunne danne en god basis for mission.

Problemet med denne model er, at skal man oprette en sådan ny LM-kreds med frimenighedsstatus, kræver det, at der i samme lokalområde er personer »nok« til at danne den nye kreds. Enten skal det være en stor kreds, der danner knopskydning i form af en frimenighed, eller der skal være flere kredse tæt på hinanden (måske inden for samme større by), således at der er folk »nok« til en ny menighed. Og der må vi nok se i øjnene, at situationen er den, at det er forholdsvis få steder, man er så mange i et område eller i en by, at det er realistisk med en decideret knopskydning.

Efter denne model sker der en opsplittning, men der burde være mulighed for at undgå splittelse - selv om den måske godt kan skabe nogle ikke mindst følelsesmæssige forviklinger i de kredse, hvor frimenighedsfolkene tidligere har færdedes, men hvorfra de nu melder sig ud.

Men er situationen til det, er det nok den mest realistiske og bæredygtige frimenighedsmodel. Men da vil det også være ønskeligt, at menigheden driver børnearbejde, juniorarbejde, ungdomsarbejde osv., som vi kender det fra de nuværende kredse. Desuden vil det være ønskeligt, at en erklæret LM-frimenighed også i praksis har en klart udtrykt LM-tilknytning - ikke bare af »nødvendighed« men også af lyst og hjerte. LM-tilknytningen må ikke blot være af det »onde« - hverken set fra frimenighedens side eller fra LM's side. Er den det, er der risiko for, at frimenigheden under LM-paraplyen alligevel bliver et »sidevognsprojekt« med

en slags stedbarns-status.

3. 2. Regionale »afdelings-frimenigheder«

Man kan oprette en regional »afdelings-frimenighed« for en hel afdeling eller for et vist antal nabokredse. Det er hverken nogen ny LM-kreds eller omdannelse af en eksisterende LM-kreds, men det er en ny »størrelse« i regionen ved siden af de allerede eksisterende kredse. Den regionale »afdelings-frimenighed« består således af de personer, der kommer fra de forskellige kredse, og som stadig er med der, men som *samtidig* ønsker at være med i en frimenighed.

Vurdering:

De negative begrundelser bliver imødekommet af en regional frimenighed, men stort set ingen positive ønsker bliver opfyldt.

Ellipse-strukturen bliver i høj grad videreført. Endda i forstærket form, hvis man skal køre langt for at knytte til ved en frimenighed. I ellipsen erstattes folkekirken blot af frimenigheden. Ønsket om et helt og samlet frimenighedsliv bliver absolut ikke opfyldt.

En frimenighed efter denne model kan næppe heller være med til at befordre det positive missions-sigte - i hvert fald ikke i forhold til lokalområdet, idet man ved frimenighedsaktiviteterne reelt fjerner sig fra lokalmiljøet. Dog kan man ikke udelukke, at frimenigheden kan styrke den enkelte så meget åndeligt, at det giver sig udslag i et større engagement i det daglige LM-arbejde lokalt.

Spørgsmålet er også, om der ikke kommer nogle væsentlige sociologiske faktorer ind i billedet, som gør, at en frimenighed efter denne model har vanskeligt ved at holde i det lange løb eller til næste generation. Der skal meget til, før man *i det lange løb* kører langt for måske en gang om måneden at deltage i en frimenigheds-gudstjeneste. En regional frimenighed vil vel også først og fremmest komme til at handle om gudstjeneste og kirkelige handlinger. Det vil sandsynligvis være vanskeligt at opbygge et egentlig menighedsliv i en regional frimenighed.

Det positive ved en regional »afdelings-frimenighed« er, at man måske kan undgå splitelse lokalt, fordi der er fuld frihed til at deltage eller lade være. Det berører sådan set ikke umiddelbart det lokale arbejde i LM-kredsen. Dog er der risiko for, at der kan opstå spændinger i den lokale kreds mellem frimenighedsfolk og folkekirkemedlemmer.

Der synes at være så mange ulemper - ikke mindst geografiske og sociologiske - ved en regional »afdelings-frimenighed«, at det altid må være et bevidst *overgangs fænomen*, hvis man opretter en sådan. Der må tilskyndes til, at man i givet fald fra begyndelsen af har det som sit erklærede mål, at den *regionale* frimenighed med tiden skal blive til en eller flere *lokale* frimenigheder. (Selv om en sådan erklæring måske heller ikke er uproblematisk set med *lokale* ikke-frimenighedsøjne.) Man må fra begyndelsen af bevidst tænke og arbejde frem mod dette mål. En egentlig regional frimenighed vil *i det lange løb* næppe vise sig at være bæredygtig. Det vil sandsynligvis kun være »pioner-generationen«, der holder ud. Men som *overgangsfænomen* i en periode, hvor man står i et vadested, kan den regionale frimenighed måske være en løsning.

4. Kirkejuridiske aspekter ved en frimenighed

4.1. Signalement af en evangelisk-luthersk frimenighed

4.1.1. Frimenighedens generelle karakter.

En frimenighed består typisk af en gruppe personer, som

- tilslutter sig den evangelisk-luthersk bekendelse
- ønsker at organisere deres kirkelige liv mere frit, end det er muligt at praktisere i en folkekirkelig sognemenighed eller indenfor rammerne af en valgmenighed
- i almindelighed har meldt sig ud af folkekirken.

En frimenighed kan principielt oprettes frit og uafhængigt og behøver ikke godkendelse fra nogen offentlig instans. Der er heller ikke noget juridisk krav om, at en sådan menighed skal underlægge sig et læremæssigt tilsyn. Den nævnte frihed kan sammenlignes med friheden til at oprette en missionsforening. Begge dele bygger på organisations- og forsamlingsfriheden, der blev indført med grundloven fra 1849. I forlængelse heraf kom på det kirkelige område i 1855 loven om sognebåndsløsning og i 1868 loven om valgmenigheder. De retlige bestemmelser om frimenigheder er ikke samlet i en bestemt lov men skal hentes fra forskellig lovgivning.

En med egne vedtægter oprettet frimenighed er at betragte som en juridisk person. Der retligt kan påtage sig forpligtelser. En frimenighed skal opfylde visse betingelser, hvis den vil gøre brug af de i den kirkelige frihedslovgivning fastsatte særlige rettigheder i forhold til folkekirken.

4.1.2. Forholdet til folkekirken.

Frimenigheder er blevet oprettet i forskellige historiske situationer. F.eks. blev Morsø Frimenighed oprettet i 1883, fordi staten fratog den derværende valgmenighed dens anerkendelse. Baggrunden var, at valgmenighedspræsten ikke ville følge visse folkekirkelige bestemmelser. I øvrigt er frimenigheder mest kendt som grundtvigske frimenigheder. De står i et indbyrdes fællesskab i »Foreningen af grundtvigske valg- og frimenigheder«, der består af 30 valgmenigheder og 10 frimenigheder. Uden for denne forening eksisterer der 4 valgmenigheder og 9 frimenigheder (heraf 6 tyske i Sdr.Jylland).

Med hensyn til de grundtvigske frimenigheder har der traditionelt både i dem og i folkekirken været et ønske om forbindelse. Selv om frimenighedens medlemmer står udenfor folkekirken, består der ikke noget modsætningsforhold mellem frimenighedernes og folkekirken bekendelse. Som følge heraf er der i den kirkelige lovgivning givet frimenighederne og deres præster nogle rettigheder i forhold til folkekirken, som ikke gælder for andre trossamfund uden for folkekirken.

4.1.3. Folkekirkemedlemskab.

Melder man sig ind som medlem i en frimenighed, må medlemskabet af folkekirken principielt anses for at være bragt til ophør. I teorien kan man forestille sig, at ens sognepræst vil kunne tage initiativ til udmeldelse med den begrundelse, at man er medlem af et andet trossamfund. Imidlertid må det i praksis anses for tvivlsomt, at sognepræsten vil blive bakket op heri af sin

biskop. For det første er der tradition for, at medlemmer og præster i frimenigheder samtidig er medlemmer af folkekirken. For det andet udtalte biskopperne i forbindelse med Porvoo-erklæringen, at en anglikaner, under længere ophold i Danmark, skulle kunne stå som medlem af folkekirken.

Melder man sig ud af folkekirken uden at blive medlem af et andet kirkesamfund, befinder man sig i »kirkeligt ingenmandsland«. Dette må også siges at være tilfældet, hvis man blot er medlem af f.eks. LM. Foreningens love har som forudsætning, at man også er medlem af et kirkesamfund (der udfører kirkelige handlinger) - uanset om man teologisk mener, at en kreds (eller afdeling) i LM har en menigheds kendetegn. Principielt må »det naturlige« således være, at man ved sin udmeldelse af folkekirken samtidig søger optagelse som medlem af en frimenighed (eller evt. en frikirke).

4.1.4. I forhold til valgmenighed og frikirke

4.1.4.1. Valgmenighed

- Medlemmerne heraf står fortsat som medlemmer af folkekirken men betaler ikke kirkeskat. (I stedet afholder de udgiften til præsteløn, lokaleleje m.v.) En valgmenighed kan anerkendes af kirkeministeriet efter ansøgning fra 50. folkekirkemedlemmer. Den betragtes som en særlig menighed inden for folkekirken
- Præsten vælges af valgmenigheden, men valget stadfæstes af ministeriet. Præsten, der skal opfylde betingelserne for at være præst i folkekirken, afgiver præsteløftet, ordineres og står under tilsyn af biskoppen.
- I almindelighed vil en valgmenighed benytte folkekirkens gudstjenesteliturgi, men har formentlig alligevel en vis frihed, som biskoppen ikke kan anfægte, idet valgmenighedens gudstjenester ikke karakteriseres som »faste gudstjenester«.

4.1.4.2. Frikirke (Den evangelisk-lutherske Frikirke).

- Medlemmerne er som forudsætning for medlemskab ikke medlemmer af folkekirken.
- Kirken står ikke under noget tilsyn fra biskop eller ministerium.
- Den kan som kirke ikke generelt erhverve sig rettigheder i forhold til folkekirken.
- Bruddet med folkekirken er nødvendiggjort, idet den i sig rummer vranglærende praksis. Dette umuliggør endvidere gudstjenstligt fællesskab med medlemmer af folkekirken, idet de ikke har brudt med det vranglærende kirkefællesskab.

4.1.4.3. Frimenighed.

- Medlemmerne har ved at opgive medlemskabet af folkekirken brudt med den folkekirkelige organisation - men ikke nødvendigvis med den kirkelige orden, for så vidt frimenighedstanken er ordnet ved kirkelig lovgivning.
- Båndet (ikke-bruddet) kan siges at have to kendetegn:
 - a. muligheden for at gøre brug af den kirkelige frihedslovgivning
 - b. frimenigheden signalerer et ønske om at bevare fællesskabet med dem, der er medlemmer af folkekirken, i hvert fald med dem, der ønsker at stå for folkekirkens bekendelse. Frimenigheden repræsenterer således ikke et bekendelsesmæssigt, men et organisatorisk brud med folkekirken.

4.2. Særrettigheder i forhold til folkekirken

4.2.1. Frimenighedspræsters medvirken i en folkekirke

- En sognepræst kan overlade den kirke, han/hun er ansat ved, til en frimenighedspræst til gudstjenester og kirkelige handlinger.
- 10 folkekirkemedlemmer kan, efter anmodning til menighedsrådet, få stillet deres sognekirke til rådighed til gudstjeneste ved en frimenighedspræst.
- Et folkekirkemedlem kan, efter anmodning til menighedsrådet, få stillet sin sognekirke til rådighed til vielse eller begravelse ved en frimenighedspræst.

I alle tre tilfælde

- er der tale om en ret, som menighedsrådet ikke kan modsætte sig, med mindre kirken, på de pågældende tidspunkter, er bestemt til andet brug.
- skal kirkebetjeningen medvirke, hvis det ønskes.
- skal biskoppen ikke høres.

4.2.2. Frimenighedens faste brug af en folkekirke.

En biskop kan stille en kirke til rådighed for en evangelisk-luthersk frimenighed og dens præst til gudstjenester og kirkelige handlinger, hvis

- 10 medlemmer af menigheden, der bor i sognet, anmoder om det.
- menighedens lære og ritus eller dens forhold i øvrigt ikke er til hinder for det.
- det ikke vil hindre folkekirkelige menigheders brug af kirken.

Biskoppen lader, efter forhandling med menighedsrådet, udfærdige et regulativ for menighedens brug af kirken. Menigheden skal betale for den faste brug af kirken. Eventuel klage over biskoppens afgørelse kan indbringes for kirkeministeriet.

4.2.3. Andre særrettigheder.

4.2.3.1. Præstedragt.

Hvis en frimenighedspræst har tilladelse til at holde gudstjeneste m.v. i folkekirkens kirker, har den pågældende tilladelse til at bære folkekirkens præstedragt.

4.2.3.2. Adgang til at søge præsteembede.

Efter biskoppelig anbefaling kan en person, der i mindst 7 år har virket som præst i frimenigheder, der opfylder betingelserne for at bruge folkekirkens kirker, ansættes som præst i folkekirken. Endvidere vil frimenighedspræster kunne deltage i kurser på f.eks. præstehøjskolen og pastoralseminariet.

4.2.3.3. Ordination af frimenighedspræster.

Der er mulighed for, at en biskop - ved særlig ordination - kan ordinere en frimenighedspræst. (I et tilfælde er en grundtvigsk frimenighedspræst ordineret sammen med folkekirkepræster).

4.2.3.4. Folkekirkelig betjening af en frimenighed.

Det er ikke tilladt en folkekirkepræst at engagere sig som fast »hjelpepræst« i en frimenighed. Men en sådan præst kan godt lejlighedsvis tale ved frimenighedens gudstjenester.

4.3. Kirkelige handlinger

4.3.1. Anerkendelse af trossamfund og præst.

Både før og efter grundloven fra 1849 er der kirkesamfund, som ved kongelig resolution er blevet »anerkendte trossamfund«. Efter grundloven i 1915 har nogle kirkesamfund opnået en administrativ anerkendelse fra kirkeministeriet.

Frimenigheder falder ikke ind under denne kategori. Men betydningen heraf er heller ikke væsentlig. Man kan ganske vist tale om en vis offentlig blåstempling af, at der er tale om et trossamfund. Men retsvirkningen er beskeden. Anerkendelsen indebærer f.eks. ikke nogen offentlig tilskudsmulighed eller hjælp til opkrævning af bidrag til trossamfundet.

Anerkendelsen har i praksis kun betydning, hvis kirkesamfundets præst(er) samtidig anerkendes. I så fald er den pågældende præst berettiget til at udføre kirkelige handlinger (dåb og vielse) med borgerlig gyldighed. Det indebærer derfor, at han er kirkebogsførende. Den anerkendte præst er altså i så henseende retligt stillet som en kirkebogsførende sognepræst i folkekirken.

4.3.2. Særlig vielsesbemyndigelse til præster.

Med hjemmel i ægteskabsloven fra 1970 kan kirkeministeriet (enten lejlighedsvist eller vedvarende) give særlig vielsesbemyndigelse med borgerlig gyldighed til en præst i et ikke anerkendt trossamfund (herunder en frimenighed). Den ene af ægtefællerne skal blot være medlem af menigheden. For at bemyndigelse kan gives, er det en forudsætning, at der er tale om et egentligt trossamfund (hvis primære formål er gudsyndelse efter en nærmere udformet lære og ritual). Endvidere stilles der visse vandelskrav til trossamfundet og præsten.

I tidens løb er der givet vielsesbemyndigelse til præster i evangelisk-luthersk frimenigheder. Da præster i ikke anerkendte trossamfund ikke kan være kirkebogsførende, kan en frimenighedspræst ikke bemyndiges til at udføre dåb med navneregistrerende gyldighed.

4.3.3. Mulige løsninger med borgerlig gyldighed for en ny frimenighed.

4.3.3.1. Dåb.

Selve dåben kan udføres i frimenigheden, idet menigheden udfærdiger en »dåbsattest« - som bevis og for at modvirke gendåb. »Attesten« har imidlertid ikke borgerlig gyldighed, hvorfor forældrene tillige må rette henvendelse til kirkekontoret for at få udstedt fødsels- og navneattest.

4.3.3.2. Konfirmation.

Begivenheden har ingen retlig virkning, hvorfor man er frit stillet.

4.3.3.3. Vielse.

Der kan søges om særlig vielsesbemyndigelse til menighedens præst, der i så fald i frimenighedens regi kan foretage vielse med borgerlig gyldighed. En anden mulighed kan være vielse i en folkekirke ved sognepræsten, hvis den ene af ægtefællerne er medlem af folkekirken. Hvis begge ægtefæller alene er medlemmer af en frimenighed, kan en mulig løsning være en borgerlig vielse med efterfølgende velsignelsehandling i frimenigheden.

4.3.3.4. Begravelse.

Som tidligere nævnt (under 4.2.) kan menighedsrådet ved en folkekirke stille kirken til rådighed for frimenigheden under medvirken af frimenighedspræsten. Da en folkekirkelig kirkegård er offentlig, kan der også begraves andre end folkekirkemedlemmer. Det betyder, at selve den kirkelige handling kan foregå i frimenigheden, medens jordfæstelsen aftales med kirkegårdens bestyrelse (formentlig blot graveren). Kontakten kan praktisk tænkes at blive varetaget af bedemanden.

Bestyrelsen for en kirkegård kan i øvrigt med kirkeministeriets tilladelse overlade en del af kirkegården til brug for frimenigheden.

4.4. Frimenighed i LM-regi

4.4.1. Generelt

I forbindelse med stiftelse af frimenighed må der udarbejdes vedtægter. Heri må bl.a. tages stilling til menighedens navn, grundlag, opgaver, økonomi og organisation. Endvidere må det afklares, hvordan man forestiller sig menighedens liv mht. præst, gudstjeneste, kirkelige handlinger, andre aktiviteter, lokaler, særrettigheder osv.

Herudover må det afklares, hvordan det retlige og åndelige forhold skal være til LM.

4.4.2. Overvejelser omkring LM's love

Spørgsmålet er imidlertid, om en LM-kreds - ifølge LM's love - har en sådan selvstændig status, at den retligt kan anvendes som model også for en frimenighed.

Når det drejer sig om LM's love, må det lægges til grund, at der på alle tre niveauer (kreds, afdeling, landsledelse) er tale om selvstændige juridiske personer. Også i en kreds har man den selvstændige juridiske persons kendetegn i form af eventuelle vedtægter (som jf. § 4,4 blot skal være i overensstemmelse med LM's love) og et kredsmøde, der suverænt vælger en bestyrelse. Af reglerne om tegningsret (§8) fremgår det ganske vist indirekte, at en kreds ikke indgår retshandler, men i praksis kan det ske - og det er sket.

Denne vurdering (at en kreds er en selvstændig juridisk person) vil måske være omdiskuteret, men kan næppe anfægtes. På det åndelige/teologiske plan kan man sige, at en kreds har afgivet suverænitet til afdelingen, f. eks. når det gælder kaldelse af prædikanter. På den anden side har også kredsen en selvstændighed, f. eks. når det drejer sig om inddragelse af medlemskab (§5,3) og kaldelsesretten i forhold til lokale medarbejdere (§ 10,4). Kredsen arbejder således på »åndelig licens« under ansvar overfor brugen af LM-navnet. På et punkt har kredsen en juridisk begrænsning, nemlig med hensyn til handel med og pantsætning af missionshuse. Men det kan ikke anfægte kredsens karakter af selvstændig juridisk person.

Ud fra disse forudsætninger må det lægges til grund at følgende to frimenighedsmodeller, som selvstændige juridiske personer, principielt kan tilpasses LM-strukturen (se i øvrigt 6.2.).

4.4.2.1. Frimenighed med fuld selvstændighed.

En frimenighed kan have fuld selvstændighed. Tilknytningen til LM er alene af åndelig og teologisk karakter, således at frimenighedens deltagelse i LM's organisatoriske arbejde sker

ved observatører. Det enkelte medlem af frimenigheden kan i princippet godt være medlem af LM og også deltage i et lokalt kredsarbejde. Men menigheden som sådan har ikke f.eks. kredsstatus i LM-strukturen.

Efter denne model kan »tilpasningen« til LM-strukturen praktisk ske ved, at en frimenighed ansøger en afdelingsstyrelse om tilknytning til afdelingen - under nærmere angivne betingelser, hvortil bl.a. hører, at medlemmer af menighedens ledelse har observatørstatus i afdelingsstyrelsen (for at være med i arbejdsfællesskabet, forebygge misforståelser m.v.) Det kan endvidere forudsættes, at afdelingsstyrelsen ikke har egentlig tilsynsforpligtelse overfor menigheden, dens gudstjenesteliv, brug af prædikanter m.v. I stedet for kunne man forestille sig, at afdelingsstyrelsen er vejledende og rådgivende indenfor rammerne af et åndeligt fællesskab.

4.4.2.2. Frimenighed med begrænset selvstændighed.

En frimenighed kan have begrænset selvstændighed. Tilknytningen til LM har ikke alene åndelig og teologisk karakter, men er tillige organisatorisk, således at menigheden sidestilles med en kreds, der f.eks. vælger repræsentanter til afdelingsstyrelsen. Godt nok har menigheden egne love - i modsætning til det, som oftest gælder en kreds - men har altså kredsstatus i en LM-afdeling med tilsyn og de pligter og rettigheder, som følger heraf. Altså en form for total integration.

Efter denne model med begrænset selvstændighed kan »tilpasningen« til LM-strukturen praktisk ske efter samme retningslinier som ved oprettelse af nye kredse. Ligheden med kredsstatus kommer bl.a. til udtryk ved, at menigheden vælger repræsentanter til afdelingsstyrelsen på samme måde som andre kredse.

4.4.3. Eventuel ændring af LM's love?

Kan man have frimenigheder med under en »LM-paraply« uden at ændre LM's love?

Når det drejer sig om en fuldt integreret menighed, er denne organisatorisk stillet på samme måde som en kreds, der oprettes efter godkendelse af afdelingsstyrelsen. Men man er formentlig nødt til på et delegeretmøde at vedtage et protokollat om, at frimenigheder, med samme organisatoriske status som kredse, sidestilles hermed.

Hvis man ønsker fuldt selvstændige menigheder kan man formentlig også undgå lovændring. Disse menigheder er jo slet ikke en organisatorisk del af LM. Men man må i de enkelte afdelinger kunne gøre en vedtagelse om, at fuldt selvstændige frimenigheder kan få (og fa inddraget) observatørstatus i afdelingsstyrelsen.

4.4.4. Skattemæssige forhold

Det drejer sig her primært om, hvorvidt en frimenighed kan opnå godkendelse til at modtage skattefri gaver efter ligningslovens § 8A og gavebrevsydelser efter ligningslovens § 12. Sådanne godkendelser er p.t. givet til LM som landsforening samt til de enkelte afdelinger.

En frimenighed med egne love er en juridisk person, der vil kunne opnå sådanne godkendelser. På baggrund af, hvad der er nævnt under 4.4.2. må det antages, at også en fuldt integreret menighed vil kunne det.

Hvis man har gavebrev med LM's hovedkasse (eller en afdelingskasse) og yder gaver til opfyldelse af gavebrevskontrakten, vil man (uden bindende forpligtelse for modtageren)

kunne ønske, at en gave anvendes til en frimenighed. Det gælder i hvert fald en organisatorisk tilknyttet menighed (kredsmodellen). Det gælder formentlig også en åndeligt tilknyttet menighed (fri model), selv om det vil være nærliggende at forestille sig, at en sådan har egen gavebrevsgodkendelse fra Told- og Skattestyrelsen.

4.5. LM-frimenigheder og det offentlige

Set fra et retligt synspunkt er det interessant, at en ny evangelisk-luthersk frimenighed - blot ved en dokumenteret påstand om, at den er det - har rettigheder i folkekirken f.eks. med hensyn til kirkers brug og præsters ret til at søge embede. Kan man forvente, at det fortsat vil være sådan? Tiden vil vise det.

Lovgivningen om frimenigheder er tydeligvis båret frem af grundtvigsk frihedstænkning og stammer i udgangspunktet fra en tid, hvor den teologiske bredde i folkekirken ikke var så stor som nu. Ministerium og biskopper må derfor forventes at gøre sig nogle overvejelser, hvis der i løbet af få år opstår en del missionske frimenigheder. De grundtvigske menigheder opstod vel mest på grund af behovet for frihed, om end der i motiverne til etablering af nogle af dem kunne indgå elementer af opgør med f.eks. teologisk rationalisme og på den anden side indremissionsk pietisme. Som i kirkehistorien ellers har personspørgsmål også spillet en rolle. Nye missionske frimenigheder vil mere handle om lærespørgsmål og således mere direkte være en kritik af folkekirken. Derfor - og simpelthen fordi der er tale om noget nyt - kan det tænkes, at initiativerne bliver mødt med en vis skepsis. Hvis der tilmed opstår mange, og de ydermere er meget forskelligartede, er en kommende revision af lovgivningen vel ikke utænkelig - fordi forudsætningerne i dag er ændret.

Skepsis kan måske forhindres, hvis man er omhyggelig med hensyn til vedtægter og med hensyn til lære og ritus (det første er også nødvendigt af hensyn til skattereglerne). Missionske frimenigheder bør naturligvis have et missiologisk og ikke et juridisk udgangspunkt. På den anden side er dansk kirkeliv et ordnet anarki - altså ordnet. Hvis man i forbindelse med stiftelse af frimenigheder udviser uordentlig adfærd, vil det måske blive betragtet som invitation til skepsis.

5. Forskellen på en frimenighed og en frikirke

Det har vist sig, at det for en del kan være vanskeligt at skelne mellem en *frimenighed* og en *frikirke*. Forskellene kan kort skitseres på følgende måde.

- Der er en *juridisk forskel*. En frikirke har så at sige hverken noget kirke-juridisk for eller imod sig. En frimenighed derimod har i den kirkelige lovgivning noget for sig. Den er endda omfattet af den *folkekirkelige* lovgivning. De retlige bestemmelser om frimenigheder er imidlertid ikke samlet i en bestemt lov, men skal hentes fra forskellig lovgivning, jf. 4.1.1. Så selv om frimenigheden kirkeligt befinder sig uden for folkekirken, er den alligevel omfattet af den folkekirkelige lovgivning. At danne frimenighed er altså at bryde med den folkekirkelige *organisation*, men ikke med den folkekirkelige *orden*. Lovgivningen vedrørende frimenigheder går mest på rettigheder i forhold til folkekirken, især med hensyn til kirkers brug og frimenighedspræsters rettigheder, jf. hele afsnit »4. Kirkejuridiske aspekter ved frimenighed«.
- Der er - eller *kan i* hvert fald være - en *bekendelsesmæssig* forskel på en frikirke og en frimenighed. En evangelisk-luthersk frikirke *kan* godt have folkekirkens bekendelsesmæssige grundlag, men *behøver* ikke at have det. En evangelisk-luthersk frikirke vil også kunne være meget eksklusiv over for folkekirken (det er sådan, vi kender Den evangelisk-lutherske Frikirke i Danmark), men *behøver* dog ikke at være det. En evangelisk-luthersk frimenighed har samme bekendelsesgrundlag som folkekirken, og er altså på den måde *fælles* med folkekirken om bekendelsen. At danne frimenighed er altså at bryde med den folkekirkelige *organisation*, men ikke med den folkekirkelige *bekendelse*.
- Der er en anden *signal-eftekt i* dannelse af frimenighed til forskel fra dannelse af frikirke. Fordi en frimenighed netop er omfattet af den folkekirkelige jura og har fælles bekendelse med folkekirken, signalerer dannelse af frimenighed et ønske om at bevare fællesskabet med dem, der er medlemmer af folkekirken - i hvert fald dem, der også i praksis ønsker at stå og arbejde for folkekirkens bekendelse, jf. 4.1.4.3.

Altså vil dannelse af en frikirke være - i hvert fald blive opfattet som - et større skridt bort fra folkekirken end dannelse af en frimenighed. En frimenighed ligger pr. definition tættere på folkekirken og er ret forstået mere folkekirkelig. Det viser den grundtvigske frimenigheds-tradition netop. En del af de grundtvigske frimenighedsmedlemmer har gennem tiden samtidig været medlemmer af folkekirken, og der har været en høj grad af fællesskab mellem grundtvigske kredse i folkekirken, grundtvigske valgmenigheder og de grundtvigske frimenigheder.

Egentlig går skellet altså ikke mellem frimenigheden og folkekirken, men mellem på den ene side de frimenighedsmedlemmer og folkekirkemedlemmer, der både principielt og praktisk ønsker at stå på den evangelisk-lutherske bekendelse og på den anden side de i folkekirken, som i praksis ikke står på den evangelisk-lutherske bekendelsesgrund.

6. Overvejelser omkring identitet

6.1. LM's identitet - vedtægtsmæssigt og aktuelt

Med hensyn til LM's identitet, vil vi først kort skitsere den *organisatoriske* identitet og dernæst den *åndelig-teologiske* identitet, sådan som disse forefindes.

6.1.1. Organisatorisk identitet.

Med hensyn til LM's *organisatoriske* identitet så er LM en missionsforening bestående af enkeltmedlemmer, som hidtil stort set alle har været medlemmer af folkekirken. Dermed har man anset sig for at være en missionsforening *inden for* folkekirkens rammer.

Et medlemskab i LM er knyttet til en lokalkreds. Det kræves naturligvis af alle medlemmer, at de tilslutter sig LM's læremæssige grundlag og i øvrigt ikke skader foreningen og dens virksomhed (jf. LM's vedtægter § 5).

Organisationsstrukturen fremtræder groft skitseret i tre niveauer (§ 4):

- kredsen
- afdelingen
- landsforeningen (delegeretmødet og herunder landsstyrelsen)

En kreds' tilknytning til LM forudsætter afdelingsstyrelsens godkendelse i det pågældende geografiske område (§ 4). I øvrigt er organisationen bygget op efter princippet om det repræsentative demokrati - efter nærmere regler og vedtægter.

6.1.2. Åndelig-teologisk identitet.

Når det gælder den åndelig-teologiske identitet og formål og arbejdsprogram er LM defineret på denne måde: LM ønsker

- at bygge på det i § 2 (LM's vedtægter) præciserede læregrundlag, det vil sige Bibelen og den evangelisk-lutherske bekendelse.
- at virke for evangeliets fremme.
- at virke for evangeliets fremme gennem en samlet og ordnet anvendelse af de kræfter og gaver, som Gud giver.

Det nærmere indhold i formuleringen »at virke til evangeliets fremme« har op gennem LM's historie haft dette dobbelte aspekt:

- at kalde mennesker ind i Guds rige.
- på bedst mulig måde tjene troens liv og vækst blandt Guds folk (jf. Bornholmerforeningens vedtægter i 1868 og markeringen fra delegeretmødet i 1991.)

Formålet søges virkeliggjort dels på kredsplan og dels i et større fællesskab på afdelings- og landsplan i en bred vifte af initiativer og tiltag. Evangeliets fremme tjenes

- gennem evangelisationsinitiativer
- gennem forkyndelse - i tale som på tryk - til opbyggelse og næring af troens liv
- gennem rammer for et forsamlingsliv, hvor de helliges fællesskab kan folde sig ud
- gennem værn om læren
- gennem fostring af nådegaveudrustede medarbejdere

At være LM'er kan rent *organisatorisk* defineres ved, at man er registreret som medlem af LM.

Men væsentligere er det forhold, at man *åndeligt-teologisk* identificerer sig med LM i grundsyn og formål, og at man ønsker at arbejde aktivt med på det, der er LM's sag - lokalt såvel som på bredere plan. LM'ere er ikke enige om alt, men væsentligt for den fælles indsats er, at man som udgangspunkt har en fælles basis i *bibelsyn, frelsesforståelse og synet på nådegavernes udfoldelse*.

6.1.3. Den særlige status »i - men ikke under folkekirken«.

LM er ikke til for sin egen skyld, men for menneskers evige frelses skyld. LM er til for at tjene Guds rige i Danmark såvel som i andre lande. Det har man kunnet gøre som en missionsforening inden for den evangelisk-lutherske folkekirkes rammer med den selvstændighed i forhold til den officielle kirkelige struktur, der har kendetegnet LM - udtrykt i formuleringen »i - men ikke under folkekirken«. Det er sket med kaldelse af medarbejdere, med ledelse, med tilrettelæggelse af arbejdet og med læreværn helt og fuldt henlagt til LM's egne styrelsesorganer - og ved det sammenhold om en fælles identitet, som i høj grad har været et særkende for LM.

LM har ud fra denne identitet kunnet sætte nogle spor - ikke bare internt men også bredere ud - gennem en vis påvirkning inden for folkekirken og i samfundet mere generelt. Muligheden for at sætte spor har blandt andet noget at gøre med en fremtræden, der er »samlet og ordnet«; det vil sige en egentlig organisatorisk og arbejdsmæssig struktur i form af en forening. Indbyrdes forskelle er der i høj grad mellem kredsene. Det gælder med hensyn til arbejdsformer, størrelse, aktivitetsniveau, relationen til sognemenigheden (jf. ellipsestrukturen) osv. Uanset alle disse forskelle er LM-identiteten kommet til udtryk ved fælles åndelige idealer og ved engagement i en fælles indsats.

6.2. Identitets-aspekter ved en LM-frimenighed

Et vigtigt spørgsmål i forbindelse med overvejelserne om frimenighedsdannelse i LM er, hvad der vil ske med LM-identiteten - både i de ordinære LM-kredse og i de nye frimenigheder. Det vil nok være for naivt at tro, at identiteten uden videre vil blive bevaret og videreført. Også her vil vi først se på den *organisatoriske* og dernæst den *åndelige og teologiske identitet*.

6.2.1. Organisatoriske aspekter ved frimenighedsdannelse.

I det følgende beskrives som hovedskitser to modeller for en LM-frimenighed, henholdsvis »kredsmodele« og »fri modele«. Når der netop er tale om hovedskitser, vil der være mulighed for lokale varianter

6.2.1.1. Kredsmodele.

Efter kredsmodellen optræder frimenigheden organisatorisk fuldt ud som en LM-kreds med rettigheder og forpligtelser. Umiddelbart ser det ikke ud til, at der rent vedtægtsmæssigt skulle være noget til hinder for det - forudsat, at frimenighedens vedtægter ikke kolliderer med LM's vedtægter.

Er der tale om en LM-frimenighed efter kredsmodellen, ligger der vel i dette begreb, at frimenighedens medlemmer i almindelighed er medlemmer af LM. Medlem af LM er man som enkeltperson. Er man med i en frimenighed efter kredsmodellen, og den frimenighed varetager

alle de aktiviteter, som traditionelt udgår fra et missionshus, må det være naturligt, at man praktiserer sit medlemskab i tilknytning til frimenigheden. Herigennem er man med til at vælge frimenighedens ledelse, repræsentanter til afdelingsstyrelsen m.v.

Imidlertid melder sig et praktisk spørgsmål om medlemskabet, hvis man (f.eks. i en overgangsperiode) på den ene side er aktivt med i en frimenighed efter kredsmodellen og på den anden side er aktivt med i en traditionel kreds-forsamling - altså hvor man fastholder ellipsestrukturen nu blot ikke i forhold til folkekirken, men i forhold til en frimenighed.

Som udgangspunkt må det være naturligt, at den enkelte kun har et medlemskab i LM. Men er man aktivt med to steder, må det være ligeså naturligt, at man kun bruger sit medlemskab, hvor man er indtegnet.

Konsekvensen af denne model er, at LM-frimenigheden ligesom en LM-kreds er en del af det traditionelle og vedtægtsbestemte repræsentative demokrati. Dette medfører en fuldstændig organisatorisk ligestilling mellem en LM-frimenighed og en ordinær LM-kreds. Det vil blandt andet sige, at frimenigheden har et medlem siddende i afdelingsstyrelsen. Af ligestillingen følger endvidere, at alle valgte tillidsposter i LM kan blive besat af frimenighedsfolk - inkl. eksempelvis posten som afdelingsformand og landsformand.

Risikoen ved kredsmodellen er, at man ikke udfordres til at gennemtænke, hvad det vil sige at være frimenighed til forskel fra en missionshusforsamling. Det vil være nærliggende, at man ureflekteret fortsætter som hidtil, hvor man blot har et vedhæng i form af sakramenterne.

6.2.1.2. Fri model.

Efter denne model har frimenigheden ikke fuldt ud organisatorisk status som LM-kreds - og har altså dermed heller ikke nødvendigvis de samme rettigheder og forpligtelser. LM-tilknytningen går mere på, at man åndelig-teologisk identificerer sig med LM i grundsyn og formål, og at man ønsker at arbejde aktivt med på det, der er LM's sag - lokalt såvel som på bredere plan. En LM-frimenighed efter den frie model må således have et ønske om, at stå sammen med LM om de åndelige idealer som for eksempel bibelsyn, frelsesforståelse og synet på nådegavernes udfoldelse - et ønske om at kunne sige: »Vi i LM ...«

Medlemsskab af en sådan frimenighed er ikke ensbetydende med medlemskab af LM. Men der er naturligvis ikke noget til hinder for, at et frimenighedsmedlem kan være medlem og f.eks. praktisere medlemskabet i en traditionel kredsforsamling

Forudsætningen for den frie model må dog være, at frimenigheden under en eller anden form indgår i et *aftalt og gensidigt forpligtende* fællesskab, som fastholder frimenigheden i LM's samlede og ordnede indsats. Det vil være naturligt, at fællesskabet praktiseres i forhold til en afdeling, med hvem relationerne nærmere drøftes og aftales.

Fordelen ved den frie model er, at de frimenighedsfolk, der ønsker forholdsvis stor selvstændighed, bliver imødekommet. Man har større frihed til at indrette sig efter egne ønsker. Desuden kunne man fra et vist synspunkt opfatte det som en lettelse at slippe for den store arbejdsbyrde, der ligger i at deltage i LM's repræsentative demokrati.

Risikoen ved denne model er, at der lettere kan opstå en slags »stedbarns-bevidsthed« på begge sider. Modellen kan også betyde et større »friløb« både arbejdsmæssigt i forhold til de forskellige tværgående LM-aktiviteter og rent identitetsmæssigt. Det vil måske blive vanskeligt at fastholde LM-frimenigheden som netop LM-frimenighed. Når den organisato-

riske tilknytning ikke er så stærk, kan der være risiko for, at den åndeligt-teologiske tilknytning i det lange løb også svækkes.

Udvalget har imidlertid drøftet, at det må være muligt for frimenigheden at fastholde den *åndeligt-teologiske* tilknytning og identitet - som er den vigtigste tilknytning - under denne *organisatorisk* set frie model.

Synspunkterne, der har været fremme, er, at, efter kredsmodellen, vil det vigtigste frimenigheds-aspekt formentlig være *gudstjenestefællesskabet* på Bibelen og bekendelsens grund. Man mener ikke længere at kunne deltage i en folkekirkelig gudstjeneste og etablerer derfor sin egen gudstjeneste, mens man fastholder de klassiske kreds-aktiviteter i missionsforeningskredsen.

Heroverfor vil den frie model nok vise sig i højere grad at have *menighedsfællesskab* som sit formål. En »hel« menighed vil formentlig i praksis have behov for et ældsteråd med hyrde- og lærefunktion - og dermed en løsere tilknytning til LM-organisationen. At etablere en sådan menighed vil kræve mere. Samtidig vil det være lettere at fastholde en positiv begrundelse, hvis der dannes en »hel« menighed, der i sig forener de fleste af en menigheds aktiviteter.

En frimenighed må betragtes som en *menighed*, der i hvert fald i praksis er noget andet end en missionsforeningskreds. Det er ikke muligt ud fra Bibelen at fastslå, hvordan menigheders organisatoriske forhold til hinanden *skal* være. Derimod siges der noget om kendetegnene for den enkelte menighed og dens ledelse, jf. for eksempel pastoralbrevene. Hvis man betragter den model, som juridisk har været forudsætningen for den danske lovgivning, kommer man ikke udenom, at den frie model er mest nærliggende.

Der er som nævnt i indledningen uden tvivl flere steder i landet, hvor der arbejdes med frimenighedstanken - både inden for og uden for LM. Samtidig må det konstateres, at LM er den eneste kirkelige organisation, hvor man som organisation konkret arbejder med tanken. Derfor må man overveje at inkludere frimenigheder, der i sig rummer personer, der i udgangspunktet ikke er bærere af en LM-kultur. Dette taler for imødekommenhed over for en fri model, mens det modsatte kan opfattes som et signal om eksklusivitet og lukkethed.

Traditionelt betragtes LM som en af de lukkede - og dermed også isolerede - organisationer i kirkelandskabet. Selv vil vi nok sige, at det skyldes bibelsyn osv. Spørgsmålet er, om det er hele forklaringen. Er der ikke også tale om en såkaldt LM-kultur, som ikke nødvendigvis er en følge af vore åndelige idealer? I så fald bør vi være opmærksomme på en risiko. Dannelse af frimenigheder i snæver tilknytning til LM kan skabe isolation i forhold til andre og kan forstærke den nævnte isolation. Men mere frie frimenigheder kunne give anledning til større fællesskab med andre på den kirkelige højrefløj, som er enige i LM's åndelige idealer, men som måske ikke er »LM-kulturelle«. Der tænkes her på mennesker, som gerne vil markere et åndeligt slægtsskud med LM, men kredsmodellen vil give dem kulturproblemer. Inkluderende åbenhed over for sådanne kan praktisk signalere, at vi ikke er til for vor egen skyld.

Endvidere kan det vel ikke udelukkes, at der er LM'ere, som gerne vil være med i en frimenighed, men som finder den frie model mere rigtig og mere gavnlig for evangeliets fremme end kredsmodellen. Ikke fordi de oplever LM som et »snærende bånd«, men ganske enkelt, fordi den frie model stemmer bedre overens med deres menighedstænkning. Hvis disse mennesker alene er henvist til en kredsmodel, kan det vel ikke udelukkes, at de søger andre steder hen. For nogle vil *risikoen* ved de nævnte synspunkter måske være mest nærliggende. Man vil måske

også finde det organisatoriske billede mere flimrende. Heroverfor kan modsat hævdes, at man med ligeså stor ret kan vælge at betragte den frie model som en *mulighed*. Desuden vil åbenhed over for den frie model næppe skabe mere uoverskuelighed, end den som alligevel kommer (er på vej?). Det vurderes i øvrigt, at der ud af en begyndelse med kredsmodellen naturligt kan vokse et behov frem for en friere model, ligesom det modsatte kan tænkes - uden at det sker i opposition til LM. Det er vigtigt at være forberedt på det, så det ikke betragtes som noget negativt.

Vælger man den frie model må det i givet fald overvejes, hvordan den organisatoriske tilknytning mere detaljeret skal udfolde sig i praksis.

6.2.2. Åndelige og teologiske aspekter ved frimenighedsdannelse.

Nogle af dem, der for alvor overvejer at danne frimenighed, har givet klare signaler om, at de ikke ønsker at distancere sig fra LM's særlige identitet og åndelige idealer. Tværtimod ønsker man at videreføre den luthersk-rosenianske åndelige arv fra LM og være en del af LM-fællesskabet og tage del i LM's mangeartede missionsindsats - det være sig lokalt, på landsplan og i hjemmemission såvel som i ydre mission. Med andre ord så ønsker i hvert fald nogle af disse frimenigheds-tænkere fortsat at være LM'ere. Det må vi anse for at være meget positivt. Vi kan ikke se, at det skulle være hverken nødvendigt eller ønskeligt med en åndeligt-teologisk identitets-ændring, fordi man danner frimenighed. Tværtimod bør man, hvis der sker oprettelse af frimenigheder i LM, stræbe efter at bevare og videreføre den teologiske og åndelige identitet, som kendetegner LM. Det må i høj grad blandt andet være netop det, der gør en frimenighed til en *LM-frimenighed* og ikke en hvilken som helst frimenighed. LM's særlige åndeligt-teologiske profil og identitet er hverken ligegyldig eller tilfældig.

Når det drejer sig om den åndeligt-teologiske profil og identitet, har forkyndelsen af lov og evangelium og undervisningen i troens indhold central betydning. Og her kommer i almindelighed medarbejderne i de forskellige arbejdsgrøner ind i billedet men i særdeleshed prædikanterne, som sammen med afdelingsstyrelserne, delegeretmødet og landsstyrelsen varetager et hyrde- og læreransvar. Sådant som vi forstår det og har fastlagt det, varetager kredsstyrelsen som sådan ikke noget hyrde- og læreransvar. Dog må kredsformanden anses for at have en lokal hyrde- og lærerfunktion.

Ved eventuel dannelse af frimenigheder i LM-regi, bliver et af de springende punkter med hensyn til den åndeligt-teologiske identitet anvendelsen af prædikanter og det egentlige tilsyn med disse - og placeringen af den åndelige myndighed i øvrigt. I LM varetages kaldelsen af og tilsynet med prædikanterne af afdelingsstyrelsen. Landsstyrelsen kan i enkelte tilfælde kalde prædikanter. Kredsstyrelsen kalder ikke selv prædikanter og skal i princippet altid have en godkendelse fra afdelingsstyrelsen, hvis man ønsker at benytte en prædikant, der ikke er LM-kaldet. Med andre ord ligger den lokale, egentlige åndelige lære- og tilsynsmyndighed hos afdelingsstyrelserne.

Spørgsmålet er, om den åndelige lære- og tilsynsmyndighed i forbindelse med en LM-frimenighed også skal være placeret i afdelingsstyrelsen. Nogle af frimenighedsfolkene har antydnet, at de godt kunne tænke sig en friere tilknytning med hensyn til kaldelse og anvendelse af prædikanter og dermed med hensyn til lære- og tilsynsmyndighed.

Set i forhold til denne *åndelige lære- og tilsynsmyndighed* kan man helt parallelt med de skitserede *organisatoriske hovedmodeller* tænke sig mindst to modeller som *hovedskitser* -

en kredsmodel og en fri model.

6.2.2.1. Kredsmodellen med hensyn til den åndelige lære- og tilsynsmyndighed.

Forudsætningen for kredsmodellen er, at LM-frimenigheden fuldt og helt er erklæret LM-kreds, og at det er en *hel* LM-kreds, der er frimenighed - eller måske en regional frimenighed. Ledelsesformen er den samme som den nu kendte LM-ledelse med en lokal frimenigheds styrelse. Kaldelsen af prædikanter og tilsynet med disse og læremyndigheden i øvrigt ligger hos afdelingsstyrelsen.

Fordelen ved kredsmodellen er, at man i højere grad »sikrer« sig - så meget som man nu kan »sikre« sig den slags - at den åndelige og teologiske LM-profil bliver bevaret. Imidlertid vil nogle sikkert opfatte det som en ulempe, fordi frimenigheden da ikke opnår den frihed og det åndelige »selvstyre«, man måske gerne havde set. Nogle vil nok opfatte det åndeligt formynderisk.

6.2.2.2. Den frie model med hensyn til den åndelige lære - og tilsynsmyndighed.

Man kan også vælge en fri model, hvor den åndelige lære- og tilsynsmyndighed i højere grad ligger hos frimenighedens egen ledelse. Det *behøver* ikke forudsætte, at frimenigheden er mindre erklæret LM-kreds med hensyn til den åndeligt-teologiske identitet, men det må betyde, at frimenighedens ledelse får en anden karakter end en traditionel kredsstyrelse. Som tidligere påpeget må frimenighedens ledelse da være at betragte som et ældsteråd, der så i givet fald kun kan bestå af mænd. Frimenigheden skal kunne benytte sig af de LM-kaldede prædikanter, men har frihed til også selv at kalde andre forkyndere - lejlighedsvis og mere permanent.

Modellen kræver en klar »åndelig kompetencefordeling« mellem frimenighedens ældsteråd og afdelingsstyrelsen. Man må også stille spørgsmålet: Hvad sker der med selvforståelsen, når frimenigheden på den måde bliver »selvstyrende«. Vil der i højere grad opstå et »embeds-vælde« i forbindelse med et ældsteråd? Hvad vil der i frimenigheden ske med det lavkirkelige embedssyn og lægmandssyn, som hidtil har kendetegnet LM? Eller kunne det modsat tænkes, at det ligefrem var en fordel, at den lokale ledelses-struktur blev mere enkel i form af et ældsteråd?

I øvrigt må man også forholde sig til, at det kan blive aktuelt - både ved kredsmodellen og den frie model - at der kan være nogle af de LM-kaldede prædikanter, som ikke ønsker at virke som forkyndere i en frimenighed.

6.2.3. Aspekter ved tilgang af ikke-LM'ere til en LM-frimenighed.

I forbindelse med LM-identiteten i en LM-frimenighed er der et spørgsmål, som man måske bliver nødt til at overveje: Hvad sker der, og hvordan vil man forholde sig, hvis en LM-frimenighed får en større tilgang af ikke-LM'ere. Det gælder nok særligt i forbindelse med en frimenighed efter den frie model, men kan også gælde en frimenighed efter kredsmodellen.

Står man pludselig i en LM-frimenighed med en større gruppe missionsfolk af »anden oprindelse«, vil det have betydning set i forhold til »LM-kulturen«, som tidligere nævnt. Men det kan også få betydning for den åndeligt-teologiske og organisatoriske identitet.

6.2.4. LM's identitet efter andres opfattelse.

Hvis LM-paraplyen kommer til at indeholde LM-frimenigheder, vil der, som skitseret måske - eller måske ikke - ske noget med LM-identiteten. Men uanset om identiteten bliver fastholdt eller ej internt i LM, hvordan vil så andre i det kirkelige landskab opfatte LM? Vil der under alle omstændigheder ske en ændring i andres forståelse af LM som folkekirkelig eller ikke-folkekirkelig organisation? Det vil nok blive sådan, at selv om LM måske selv synes stort set at være den samme organisation både identitetsmæssigt og på anden måde, vil LM hurtigt i andres øjne blive noget andet. Noget, som for nogle er negativt, for andre positivt.

7. Konklusion

På baggrund af ovenstående undersøgelse, og på trods af at ikke alle spørgsmål er afklaret, kan udvalget anbefale, at LM åbner op for frimenigheder under en eller anden form. De ømme samvittigheder må tages alvorligt, og uanset om LM vælger at lade frimenigheder blive en del af LM eller ej, vil der givetvis blive dannet frimenigheder - få eller mange. De kan så være uden for eller inden for LM's rammer. Siger LM nej til frimenigheder, vil det kunne forstås som en opfordring til udelukkende at satse på fortsat at blive i folkekirken. Spørgsmålet er, om det er forsvarligt? Åbner LM derimod op for frimenigheder, siger man ikke dermed som sådan nej til folkekirken, men det er et signal om, at LM ikke vil lade sig binde til folkekirken for enhver pris. Desuden vil det alt andet lige være positivt at bevare frimenighedsfolkernes ressourcer inden for LM's rammer.

Udvalget ser ikke, at der er noget forkert i at danne frimenigheder på en negativ baggrund, nemlig situationen i folkekirken. Men samtidig skal det understreges, at det er stærkt nødvendigt, at det positive missionssigte tænkes med fra begyndelsen.

Udvalget mener ikke, det er LM som landsorganisation, der evt. skal danne kommende frimenigheder. Man kan nemlig ikke sige, at frimenighedsdannelse er den indlysende og soleklare vej frem i den givne situation, og slet ikke for alle. Derfor må initiativet også udspringe af lokale grunde og lokale behov.

I og med at der altså i overvejelserne i høj grad indgår lokale og individuelle vurderinger, bør vi hver især gøre os klart, hvad vi mener, når vi taler om samvittighedskonflikt i forhold til folkekirken. Man kan spørge, om det enkelte folkekirkemedlem behøver at føle sig medansvarlig for hele folkekirkens situation? Eller er det f.eks. ikke legalt fortsat at satse på folkekirken med den begrundelse, at den principielt bygger på Bibelen og bekendelsen og flere steder også i praksis udfolder sig i overensstemmelse hermed? Eller vil det ikke være rigtigt at blive i folkekirken og gøre brug af dens frihedsmuligheder - og så i øvrigt markere, at det er fornægterne, der bør gå? Er det i øvrigt muligt at have en generel holdning, når de lokale forhold er så forskellige?

Nogle vil måske spørge, om det er relevant at lægge op til nye strukturer, når behovet ikke udspringer af en større vækkelse. Andre vil sige, at nye strukturer er nødvendige, fordi de ikke kan svare tilfredsstillende på følgende spørgsmål: Kan vi i folkekirken efterleve de bibelske formaninger? Hvordan kan vi få en fornyet bevidsthed om et bibelsk menighedsliv?

Imidlertid vil udvalget gerne pointere, at åbner LM for frimenigheder, skal det ikke være et tøvende ja, men en fuld accept, således at frimenighederne ikke bliver »sidevognsprojekter«

eller »stedbørn«. Frimenighederne må kunne regne med en form for integration i LM-helheden. Det betyder, at der i en eventuel videre proces må arbejdes og tilrettelægges på en måde, så der ikke bliver tale om at sætte en masse stopklodser. Derimod må det handle om, at eventuelle frimenigheder bliver etableret på bedst mulig måde - til gavn for frimenighederne, for den øvrige del af LM og til evangeliets fremme.

Men skal en integration af frimenigheder kunne finde sted, må det forudsætte en høj grad af fællesskab om det LM-arbejde, som varetages på afdelings- og landsplan - gennem for eksempel forkyndere, fællesmøder, lejrarbejde, pionermission, styrelsesarbejde, skoler, forlagsvirksomhed og ydre mission.

Det vil blandt andet sige, at integration i LM-helheden forudsætter, at man fra frimenighedens side ikke opfatter tilhørsforholdet til LM alene som en mulighed for servicering på områder, hvor man skønner at have behov for det, men at man i LM-helheden har mulighed for at medregne og inkludere frimenigheden som en aktiv del af det samlede missionsarbejde.

Desuden har enhver menighed - også en frimenighed - behov for at være en del af et bredere fællesskab. Det har man af praktiske, arbejdsmæssige grunde, fordi man som enkeltmenighed ikke kan bære de nævnte ting alene, og fordi man har behov for at møde mennesker fra andre lokale sammenhænge til berigelse og inspiration. Og ikke mindst har man behov for et større fællesskab af åndelige grunde - med hensyn til læreværn, vejledning, imødegåelse af vranglære m.m. En isoleret position er en udsat position. I det hele taget vil udvalget gerne påpege, at den åndeligt-teologiske tilknytning under alle omstændigheder må top-prioriteres. Behovet for et tæt fællesskab kunne pege i retning af kredsmodellen. Samtidig er det udvalgets opfattelse, at LM også bør stille sig åben over for den frie model. Også en frimenighed efter den model kan være en del af LM-fællesskabet.

I hele processen, hvor nye frimenigheder dukker op, må der arbejdes kraftigt på, at der gives frihed til at vælge frimenighed eller lade være og vælge forskellige modeller efter lokale forhold. I den forbindelse vil det være af betydning, at LM's ledelse *konkretiserer* denne frihed. Spørgsmålet om frimenigheder er et ordningsspørgsmål. Det gør ikke spørgsmålet ligegyldigt, men i den slags sager giver Bibelen os frihed til at vælge og tilrettelægge forskelligt. Det handler ikke om at være mere eller mindre bibeltro, missionske eller »LM'ske«. Det gælder på flere områder. For nogle vil det betyde smerte at forlade folkekirken eller se andre gøre det. For andre vil det betyde smerte at blive stående eller se andre gøre det. Nogle vil klart foretrække kredsmodellen, andre lige så klart den frie model. Nogle vil være kede af, at LM evt. åbner for tilknytning af frimenigheder. Andre vil være lige så kede af, at LM eventuelt ikke gør det. I alle disse og andre spørgsmål må vi *øve os i at give hinanden frihed*. Selv om man kan være uenige om denne sag, må dialogen og samtalen holdes i gang for at undgå en splittelse, hvor måske alle parter bliver tabere.

I udvalget har der været tanker fremme om, at det, hvis der åbnes for LM-frimenigheder, vil være en god ide at nedsætte et landsudvalg, der har særligt ansvar for disse LM-frimenigheder. Landsudvalget skulle i givet fald være valgt af LM's ledelse og have en *rådgivende og formidlende* funktion i sager, der har med frimenighederne at gøre.

Det er i undersøgelsesudvalget blevet fremsat som forslag, at LM som »foregangsorganisation« i frimenighedssagen herudover bør overveje at tage initiativ til dannelse af et egentligt netværk af missionske fri- og valgmenigheder - en parallel til det grundtvigske netværk. Netværket skulle i givet fald have en bestyrelse på fem med overvægt af personer med tilknytning

til LM foruden nogle med andet organisatorisk slægtskab. Netværket skulle tjene til vejledning og inspiration - og altså *ikke* have karakter af synode.

I lighed med vejledningen omkring nadversamvær skal det endvidere overvejes, om der med henblik på frimenighedsgudstjenesterne bør rådgives på det liturgiske område. Begrundelsen for dette er, at liturgi allerede var kendt på Ny Testaments tid, jf. ApG. 2,42. Endvidere finder vi Kristushymner og trosudsagn, som har været brugt, når de hellige samledes, for eksempel Fil 2,5-1 I og Kol 1,15-18. Det er på grundlag af sådanne afsnit samt det oldkirkelige skrift »De tolv apostles lære« (Didake), at den kristne kirkes liturgi er blevet til. Desuden er liturgi lære- og identitetsbeskyttende. Den er - som Luther har lært os - ved dens fasthed og gentagelse pædagogisk opdragende. Og dernæst kan liturgi være en hjælp til genkendelighed for folk, der flytter - og som i den forbindelse måske rejser fra en folkekirkemenighed til en frimenighed eller omvendt - eller for folk, som »udefra« knytter sig til menigheden.

Udvalget har ikke taget stilling til spørgsmålet om konkret liturgi. Men en mulighed kunne være, at man i almindelighed anvender folkekirkens højmesseliturgi som skelet og supplerer den med elementer fra lavkirkelig lægmandstradition, for eksempel forskellige læsere, forbøn, lovsang.

Det er ikke blevet drøftet i udvalget, hvordan man ved frimenighedsdannelser skal forholde sig til anvendelsen af de forskellige betegnelser som prædikant, præst, forstander osv. Men åbner man op for frimenigheder i LM, bør spørgsmålet behandles.

Endvidere må den enkelte frimenighed overveje, om man - på fritidsbasis - har de nødvendige ressourcer til de ekstra opgaver, som er knyttet til en menighed, bl.a. kirkelige handlinger. I det omfang, man undgår at binde frimenighedens budget til lønudgift, vil det formentlig give bedre mulighed for økonomisk engagement i f.eks. ydre mission. Netop som frimenighed er der til forskel fra valgmenighed mulighed for lavere faste udgifter.

Videre må der arbejdes med forholdet til de øvrige bevægelser på højrefløj - vel først og fremmest »De otte« - og de bibeltro præster. Vigtigheden af dette bør ikke underbetones. Man bør strække sig langt i dialog og information i forhold til disse bevægelser og personer for at skabe forståelse for LM's holdning og eventuelle initiativer.

Og ikke mindre vigtig er den interne oplysning og information. Der kan ikke være nægen tvivl om, at skal der også internt skabes forståelse for muligheden for frimenigheder, kræver det en omfattende informations-indsats. Det kan være via LM's blade, men også ved at personer fra LM's ledelse mødes med for eksempel de forskellige afdelingsstyrelser og måske også medvirker ved diverse afdelingsmøder. Erfaringen fra andre sager viser, at informationsniveauet reelt ikke kan blive for højt.

Både med hensyn til den eksterne og interne dialog og information må man være bevidst om, at man ud over det rent saglige indhold også har at gøre med væsentlige følelsesmæssige og psykologiske aspekter, som må tages alvorligt.